

Finanční gramotnost

ING. EVA RATHOUSKÁ-GRMELOVÁ, NÚOV
ING. PETR KLÍNSKÝ, OBCHODNÍ AKADEMIE,
HEROLDOVY SADY, PRAHA 10

Článek byl publikován v publikaci Vedení školy v praxi, březen 2010

- ? Víte, co je finanční gramotnost?**
- ? Jaké dokumenty upravují výuku finanční gramotnosti na základních a středních školách?**
- ? Chcete vědět, co je obsahem Standardu finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání?**
- ? Potřebujete poradit s implementací vzdělávání finanční gramotnosti do ŠVP?**

Příspěvek tematizuje problematiku vzdělávání finanční gramotnosti na základních a středních školách. Rámcovým způsobem představuje všechny důležité dokumenty, které upravují finanční gramotnost, zároveň uvádí i její standardy pro obě formy vzdělávání. Přehledně ukazuje i její implementaci do RVP a ŠVP. Článek přináší rovněž mnoho příkladů a tipů, které můžete v praxi využít.

OBSAH	STRANA
1. Úvod	3
2. Finanční gramotnost	4
2.1 Dokumenty upravující finanční gramotnost	4
2.2 Dokumentace z oblasti počátečního vzdělávání týkající se finanční gramotnosti	6
2.3 Standard finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání	8
2.4 Standardy finanční gramotnosti a RVP	11
2.5 Standard finanční gramotnosti pro SŠ	14
2.6 ŠVP a standardy finanční gramotnosti	16
2.7 Finanční gramotnost a další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) pro učitele odborných předmětů	18
2.8 Příklady Standardů finanční gramotnosti pro SŠ	19

1. Úvod

Proč je třeba začít s finanční gramotností? Jaká jsou východiska pro vzdělávání v současné době? Gramotní lidé byli před několika staletími výjimeční. Drtivá většina populace neuměla číst ani psát. S nástupem průmyslové revoluce se situace změnila.

Dnes jsou výjimkou lidé negramotní. Bez všeobecně rozšířené znalosti čtení a psaní by byl chod moderní společnosti stěží představitelný. Obdobně není nijak překvapivé, jak rychle se šíří počítačová gramotnost. V průběhu několika desetiletí se neznalost práce s počítačem stane stejně velkým handicapem, jakým je dnes běžná negramotnost.

Existují také další formy nevzdělanosti, které jsou společensky stejně nebezpečné. Velká část občanů trpí tzv. ekonomickou negramotností, jejíž podmnožinou je i finanční gramotnost (dále jen FG).

Převážná **většina lidí** bohužel **nerozumí** tomu, jak **trh ovlivňuje cenu, neznají podstatu peněz**, jejich proměnu v historii a jejich současnou podobu; **nerozlišují, co je potřeba a co je investice**, jak je uspořádán bankovní systém. Toto všechno se **projevuje neschopností správně reagovat na změny ekonomické situace** v České republice.

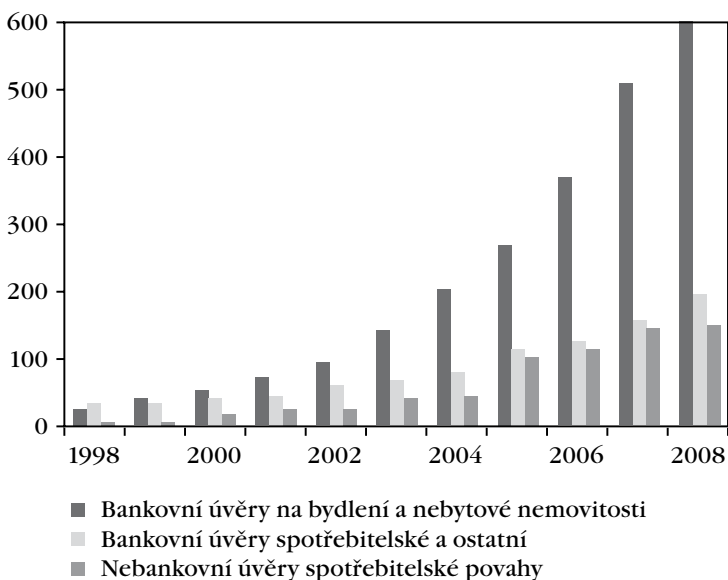
Lidé nemohou odolávat různým podvodným nabídkám finančních produktů a nejsou schopni správně posoudit dopady svých rozhodnutí. Nelze opomenout ještě další fenomén současnosti a tím je právě probíhající finanční krize, kdy se občané začínají obávat o své úspory a profesní budoucnost.

**negramotnost
jako problém**

2. Finanční gramotnost

Peníze a finanční produkty jsou nedílnou součástí dnešního světa a my musíme být schopni s nimi efektivně nakládat. O tom, že tomu tak není, svědčí mimo jiné i skutečnost, že zadluženost českých domácností neustále roste (řádově o 30 % ročně - na současných cca 800 miliard Kč).

Zdroj: ČNB - zpráva o finanční stabilitě 2008/2009

2.1 Dokumenty upravující finanční gramotnost

Vzhledem k těmto okolnostem bylo třeba začít řešit tuto situaci, proto roce 2005 vláda České republiky svým usnesením ze dne 7. prosince 2005 č. 1594, o zlepšení podmínek v bankovním sektoru, uložila místopředsedovi vlády

a ministru financí, ministryni školství, mládeže a tělovýchovy a ministru průmyslu a obchodu připravit do 30. září 2006 systém budování finanční gramotnosti na základních školách a středních školách.

Na základě tohoto usnesení **byly připraveny strategické dokumenty**, které na poli počátečního vzdělávání **zastřešily proces finančního vzdělávání**.

Prvním z těchto dokumentů je **Strategie finančního vzdělávání** z roku 2007 (dále jen SFV), kterou připravilo ministerstvo financí. **Cílem** tohoto dokumentu je **vytvoření uceleného systému finančního vzdělávání** pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti v ČR. Strategie **vymezuje hlavní problémy** a navazující prioritní úkoly v této oblasti, včetně specifických úloh klíčových aktérů s důrazem na roli subjektů veřejné správy.

SFV

Tento text je k dispozici na následujícím odkazu: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_strategie_financniho_vzdelavani_34400.html

**on-line
verze**

Strategie navazuje na zpracovaný průzkum na téma finančního vzdělávání, který byl proveden společností STEM/MARK v průběhu června 2007. Cílem průzkumu bylo zejména zjistit postoje českých občanů k problematice finančního vzdělávání a míru jejich potřeby se v tomto směru dále vzdělávat.

Výsledkem průzkumu byl mj. fakt, že největší část respondentů (35 %) ohodnotila svou úroveň finanční gramotnosti známkou 3, přičemž dotazována byla populace ve věku 18 let a výše (celkem 811 uskutečněných rozhovorů).

Dalším podstatným výsledkem provedeného průzkumu bylo to, že 4/5 populace nezískaly informace ve škole, shoda panuje ve směřování finančního vzdělávání do středních škol, přičemž volné finanční prostředky mívají respondenti odložené většinou doma a s růstem informovanosti i příjmů roste snaha uložit volné prostředky do banky, případně je investovat.

B 2.21 6**záměry
finančního
vzdělávání**

Proces finančního vzdělávání v České republice má být **postaven na dialogu veřejného sektoru, spotřebitelů a finančního trhu** tak, aby **navržené řešení mělo co největší celospolečenský přínos**.

DŮLEŽITÉ

Navrhovaná **opatření stojí na dvou základních pilířích** vzdělávání – **počátečním i dalším**.

**počáteční
vzdělávání**

Počátečním vzděláváním se **rozumí základní vzdělávání, střední vzdělávání, střední vzdělávání v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání** uskutečňované podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, vysokými školami nebo jejich součástmi.

**další
vzdělávání**

Dalším vzděláváním se **rozumí aktivity označované jako celoživotní vzdělávání**.

2.2 Dokumentace z oblasti počátečního vzdělávání týkající se finanční gramotnosti

**hlavní
úprava**

Hlavní dokument na poli počátečního vzdělávání se nazývá **Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách** z roku 2008 (společně zpracovalo MF, MPO, VÚP, NÚOV). Záměrem tohoto dokumentu je **určit způsob implementace** finančního vzdělávání **do sítě základních a středních škol**.

Obsahuje východiska pro tvorbu systému budování finanční gramotnosti, role subjektů a spolupráce na poli počátečního vzdělávání a základní kroky v oblasti finančního vzdělávání.

Elektronická verze tohoto dokumentu je k dispozici na:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SBFG_25_326-07_.pdf

dostupnost

Dále definuje **finanční gramotnost** jako **soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů** občana **nezbytných** k tomu, aby **finančně zabezpečil sebe a svou rodinu** v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb.

definování

PŘÍKLAD

Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen, je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Finanční gramotnost jako správa osobních či rodinných **financí zahrnuje 3 složky**: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

Proto je **specializovanou součástí** širší **ekonomické gramotnosti**. Nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou také nezbytné makroekonomické aspekty i oblast daňová, a to zejména vzhledem k tomu, že se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivců i domácností, a má tedy významný vliv na peněžní toky v soukromých financích. **Souvisí** s ní zvláště **gramotnost numerická**, gramotnost **informační** a gramotnost **právní**.

2.3 Standard finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání

Hlavní součástí Strategie finančního vzdělávání jsou tzv. **Standardy finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání**, jež zpracovala Meziresortní skupina pro finanční vzdělávání při MF složená ze zástupců MF, MŠMT, MPO, VÚP a NÚOV. **Stanovují ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé stupně vzdělávání.**

obsahová stránka Standardy jsou **strukturovány do třech úrovní vzdělávání** a to úroveň **prvního a druhého stupně základního vzdělávání a střední vzdělávání.**

DŮLEŽITÉ

Standardem pro střední vzdělání se rozumí standard dospělého občana.

Každá **úroveň obsahuje tři části**, a to **peníze, hospodářství domácnosti, finanční produkty** a ochranu spotřebitele, která je pro střední vzdělání samostatnou částí standardu a pro základní vzdělávání je součástí hospodaření domácnosti.

Každá z uvedených úrovní obsahuje přiměřenou část finančního vzdělávání, tak aby **žáci po absolvování dané úrovně byli vybaveni potřebnými kompetencemi a dosahovali uvedených výsledků vzdělávání.**

Standardy jsou také koncipovány tak, aby jednotlivé části v daných úrovních na sebe navazovaly.

DŮLEŽITÉ

Pro žáky základních i středních škol je žádoucí, aby v procesu vzdělávání získávali potřebné znalosti, dovednosti i postoje a hodnoty průběžně, tzn., aby si žáci v průběhu vzdělávání prohlubovali příslušné klíčové kompetence v oblasti finančního vzdělávání.

Proto se finanční gramotnost stala součástí klíčových kompetencí, které tvoří nedílnou součást rámcových vzdělávacích programů pro základní i střední vzdělávání.

Standardy finanční gramotnosti jsou **zpracovány** do příslušných schválených **rámcových vzdělávacích programů (RVP)** a jsou **zpracovány formou výsledků** vzdělávání a **učiva** tak, aby zcela **odpovídaly** dikci **rámcových vzdělávacích programů (RVP)** pro základní i střední vzdělávání a aby co nejvíce vyhovovaly zpracování školních vzdělávacích programů (ŠVP), které jsou v kompetenci ředitele školy.

**implementace
do RVP
a ŠVP**

DŮLEŽITÉ

Školy mají povinnost zahájit výuku podle konkretizovaných školních vzdělávacích programů (ŠVP) **nejpozději do dvou let od doby vydání odpovídajících RVP.**

Jedině tak bude plošně na národní úrovni zajištěno, že všichni žáci ZŠ a SŠ budou vzděláni v oblasti FG tak, aby se uměli se znalostí věci v dennodenní praxi adekvátně rozhodovat a jednat na finančním trhu.

Standardy finanční gramotnosti jsou zpracovány do schválených RVP pro střední vzdělávání:

- RVP pro gymnázia
- RVP pro gymnázia se sportovní přípravou

- RVP pro střední odborné vzdělávání úrovně vzdělání E, H a M

Poznámka Úroveň středního odborného vzdělání E jsou krátké vzdělávací programy (jednoleté a některé dvouleté) na středních odborných školách a středních odborných učilištích patří k úrovni ISCED 2C (Soustava oborů vzdělání pro ISCED 2, 3, 4, 5B je vymezena legislativně nařízením vlády 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělávání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání). Do úrovně vzdělání H spadají tříleté obory vzdělání ukončené závěrečnou zkouškou, absolventi získají výuční list. Úroveň vzdělání M jsou čtyřleté obory vzdělání zakončené maturitní zkouškou.

DŮLEŽITÉ

Do **Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV)** zatím **zpracovány nejsou**, vzhledem k tomu, že obsah tohoto RVP v době, kdy standardy vznikaly, tj. v roce 2007-2008, byl již schválen MŠMT a nebylo možné jej zatím otevřít pro aktualizaci, a také vzhledem k tomu, že je připravován systém cyklických revizí rámcových vzdělávacích programů, tedy **do RVP ZV bude standardy možné zpracovat v prvním možném termínu těchto revizí.**

■ Základní školy mohou finanční vzdělávání zpracovávat do svých školních vzdělávacích programů na dobrovolné bázi.

TIP

Mnohé základní školy již tak činí a nečekají na období, až bude finanční vzdělávání dle Standardů finanční gramotnosti povinností vyplývající z RVP ZV.

Komplexnější návody můžete nalézt v publikaci s názvem **Finanční gramotnost - obsah a příklady z praxe škol**, kterou lze nalézt na www.nuov.cz/financni-gramotnost-obsah-a-priklady-z-praxe-skol.

**on-line
zdroj**

V této publikaci se můžete seznámit s tím, co se konkrétně finanční gramotností rozumí a jsou zde uvedeny příklady dobré praxe základních a středních škol. Příručka **Finanční gramotnost - obsah a příklady z praxe škol** byla připravena v rámci resortního projektu MŠMT autorským týmem pod vedením Ing. Petra Klínského.

Součástí příručky je i CD-ROM s příklady dobré praxe, které zpracovali učitelé ze základních a středních škol, kteří se problematikou finančního vzdělávání hlouběji zabývají a mohou tedy pomocí příkladů ze své školní praxe pomoci učitelům například z technických oborů vzdělání, jež se finančním vzděláváním svých žáků zabývají okrajově nebo spíše se zatím nezabývají vůbec.

2.4 Standardy finanční gramotnosti a RVP

Standardy finanční gramotnosti jsou zapracovány do jednotlivých vzdělávacích oblastí RVP, tak aby byly zachovány logické návaznosti výstupů/výsledků vzdělávání v daných oblastech.

V případě RVP pro gymnázia jsou Standardy finanční gramotnosti **zapracovány do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce**.

**RVP
a gymnázia**

Učivo a očekávané výstupy jsou nejčastěji **integrovány do výuky Občanského a společenskovědního základu a Matematiky** a její aplikace.

V RVP pro střední odborné vzdělávání jsou **zapracovány do dvou oblastí vzdělávání**, a to:

**RVP
a odborné
vzdělávání**

- **společenskovědní oblasti vzdělávání**

● ekonomického vzdělávání

Pro lepší názornost uvádíme obsah Standardů finanční gramotnosti pro základní i střední vzdělávání, které jsou v této podobě zapracovány do schválených RVP pro střední vzdělávání, pro úplnost uvádíme i Standardy pro základní vzdělávání.

obsah Standardu finanční gramotnosti pro ZŠ

Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání obsahuje následující výstupy/výsledky vzdělávání a učivo:

Peníze	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
<ul style="list-style-type: none"> ● hotovostní a bezhotovostní forma peněz ● způsoby placení ● banka jako správce peněz 	<ul style="list-style-type: none"> ● nakládání s penězi ● tvorba ceny ● inflace
Výsledky	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> ● používá peníze v běžných situacích ● odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze 	<ul style="list-style-type: none"> ● na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení ● na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH ● objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny ● popíše vliv inflace na hodnotu peněz

Hospodářství domácnosti	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
<ul style="list-style-type: none"> ● rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti ● nárok na reklamaci 	<ul style="list-style-type: none"> ● rozpočet domácnosti, typy rozpočtu, jejich odlišnosti ● základní práva spotřebitelů

Hospodaření domácnosti	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Výsledky	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> na příkladu ukáže, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje 	<ul style="list-style-type: none"> sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje domácnosti, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů
	<ul style="list-style-type: none"> objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu
	<ul style="list-style-type: none"> vysvětlí, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele

Finanční produkty	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
<ul style="list-style-type: none"> úspory 	<ul style="list-style-type: none"> služby bank, aktivní a pasivní operace
<ul style="list-style-type: none"> půjčky 	<ul style="list-style-type: none"> produkty finančního trhu pro investování a pro získání prostředků
	<ul style="list-style-type: none"> pojištění
	<ul style="list-style-type: none"> úročení
Výsledky	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy 	<ul style="list-style-type: none"> uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlí jejich omezení
	<ul style="list-style-type: none"> uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky (spotřeba, úspory, investice)
	<ul style="list-style-type: none"> uvede a porovná nejčastější způsoby krytí deficitu (úvěry, splátkový prodej, leasing)
	<ul style="list-style-type: none"> vysvětlí význam úroku placeného a přijatého

Finanční produkty	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Výsledky	Výsledky
	<ul style="list-style-type: none"> ● uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využit

2.5 Standard finanční gramotnosti pro SŠ

Standard finanční gramotnosti dospělého

Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, resp. standard dospělého obsahuje následující výsledky vzdělávání a učivo:

Peníze	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> ● placení (v tuzemské i zahraniční měně) 	<ul style="list-style-type: none"> ● používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovní listku
<ul style="list-style-type: none"> ● tvorba ceny 	<ul style="list-style-type: none"> ● stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH
	<ul style="list-style-type: none"> ● vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období...
<ul style="list-style-type: none"> ● inflace 	<ul style="list-style-type: none"> ● rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
	<ul style="list-style-type: none"> ● vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit

Hospodaření domácnosti	
Obsah	Výsledky
● rozpočet domácnosti	● rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti
	● navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytečným rozpočtem domácnosti

Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
● přebytek finančních prostředků	● navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...)
	● vybere nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
● nedostatek finančních prostředků	● vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu
	● posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení
	● vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
● pojištění	● vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby

Práva spotřebitele	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> ● předpisy na ochranu spotřebitele 	<ul style="list-style-type: none"> ● na příkladu vysvětlí, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
<ul style="list-style-type: none"> ● obsah smluv 	<ul style="list-style-type: none"> ● na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejich všeobecných podmínek

2.6 ŠVP a standardy finanční gramotnosti

DŮLEŽITÉ

Při zapracovávání finanční gramotnosti do vlastních ŠVP doporučujeme finanční vzdělávání, resp. existenci Standardů finanční gramotnosti zdůraznit v části Charakteristika školního vzdělávacího programu, tam kde škola popisuje rozvoj klíčových kompetencí žáků.

- Pokud škola nabízí i další formy vzdělávání (např. dálkovou formu) bude nutné zpracovat Charakteristiku školního vzdělávacího programu i pro tuto formu včetně zdůraznění rozvoje finanční gramotnosti u těchto žáků.

DŮLEŽITÉ

Vzhledem k tomu, že se jedná o kompetence klíčové, které je třeba zapracovávat i do profilu absolventa, je možné a doporučuje se finanční gramotnost podpořit i v této části a zařadit ji do rozvoje klíčových kompetencí, ke kterým byl žák v průběhu vzdělávání veden.

Zároveň je důležité si uvědomit, že k rozvoji klíčových kompetencí dochází při výuce všeobecných i odborných předmětů.

TIP

Proto doporučujeme v rámci práce týmů například předmětových komisí zvážit, které předměty se budou ve škole věnovat rozvoji finančního vzdělávání. V okamžiku, kdy bude jasné, které předměty budou rozvíjet finanční gramotnost žáků (například předměty ekonomika, integrované předměty se společenskovedním nebo ekonomickým obsahem, občanská nauka, matematika, ale i předměty s jiným názvem, které škola zpracuje s relevantním obsahem), bude třeba zpracovat výsledky vzdělávání uvedené ve standardu do učebních osnov daných předmětů v příslušném ŠVP.

TIP

Doporučujeme zařadit informaci o tom, že předmět bude rozvíjet finanční gramotnost žáků do preambule učební osnovy, konkrétně do části cíle předmětu a přínosu předmětu k rozvoji klíčových kompetencí a aplikaci průřezových témat. Při tomto popisu doporučujeme co nejvíce konkretizovat, na co bude kladen největší důraz. Např.: Předmět rozvíjí kompetence personální a sociální, důraz bude kladen na finanční vzdělávání žáků, v rámci něhož bude prohlubována finanční gramotnost žáků.

Dále bude třeba přenést podrobněji rozpracované výsledky vzdělávání a příslušné učivo do tabulkové části učebních osnov.

2.7 Finanční gramotnost a další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) pro učitele odborných předmětů

Aby bylo možné zajistit kvalitně výuku FG na ZŠ a SŠ v ČR dle ŠVP v souladu s vydanými RVP, je třeba učitelům poskytnout v návaznosti na schválené RVP metodickou podporu.

možnosti DVPP Existuje několik možností, jak získat metodické návody pro konkrétní výuku, kterou připravují přímo řízené organizace MŠMT.

Jedním z nich je **Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV)**, který **má akreditovaný vzdělávací program** pro učitele základních a středních škol, zabývající se metodikou výuky finanční gramotnosti na základních a středních školách.

Vzdělávací program je připraven ve spolupráci s Českou národní bankou, kde se spolu s lektorem budou účastníci věnovat základním pojmům užívaným v souvislosti s finanční gramotností. Součástí programu budou rovněž ukázky způsobu výuky finanční gramotnosti v jednotlivých předmětech.

Dalším organizacemi, které nabízejí DVPP na téma finanční gramotnost **jsou i krajská vzdělávací zařízení**.

Další možností, jak získat informace o finanční gramotnosti, je **metodický portál www.rvp.cz**, kde je možné po zadání klíčového slova finanční gramotnost do vyhledávacího políčka získat nejaktuálnější články k této problematice.

- Metodický portál www.rvp.cz vznikl jako hlavní metodická podpora k zavedení rámcových vzdělávacích programů ve školách. Jeho smyslem je vytvořit prostředí, ve kterém se budou moci učitelé navzájem inspirovat a informovat o svých zkušenostech.

2.8 Příklady Standardů finanční gramotnosti pro SŠ

Standardy i RVP jsou relativně stručnými dokumenty. Ukažme si nyní podrobněji, co by mohlo být obsahem výuky finanční gramotnosti.

**příklad
Standardů
pro SŠ**

Ukázku budeme směřovat na střední školu. Zde si **učivo rozdělíme** na **základní učivo**, vhodné **procvičovací** či **výpočetní úlohy** a na **rozšiřující učivo**. Zároveň ji utřídíme do souvislých tematických celků.

TIP

Zařazení této problematiky do učebního plánu je nejjednodušeji realizovatelné jako souvislý blok učiva v předmětech, jako jsou základy společenských věd, občanská nauka či ekonomika. Část problematiky může být také zařazena do matematiky.

Protože v RVP je tato problematika často rozptýlena na více místech, zároveň si ji uspořádáme do souvisejících tematických celků.

1. Hospodaření domácnosti

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Pravidelné, kontrolovatelné a jednorázové výdaje domácnosti.	Rozdělování typických položek na pravidelné, kontrolovatelné a jednorázové.	
Pravidelné a nepravidelné příjmy domácnosti, hrubé a čisté příjmy.	Sestavení modelového rozpočtu domácnosti (např. 2 dospělí, 1 dítě, babička - dědeček).	

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Přebytek a schodek rozpočtu domácnosti, jednorázové výdaje. Rezerva domácího rozpočtu.	Modelový příklad na použití přebytku rozpočtu – spoření, modelový příklad na krytí jednorázových výdajů – rezerva, půjčka, zvýšení příjmů.	Souvislá úloha (např. na rozhodování, zda si určitý spotřební předmět pořídit na splátky nebo na něj spořit).
Majetek a závazky domácnosti.	Sestavení přehledu majetku a závazků.	
Osobní aktiva, osobní pasiva.	Správné určení osobních aktiv a pasiv na příkladech ze života.	Obvyklé způsoby hospodaření domácnosti – bez příjmů z osobních aktiv, s pořizováním osobních pasiv, s příjmy z osobních aktiv.

2. Ceny

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Vznik rovnovážné ceny – nabídka, poptávka, cena.	Sestrojit graf s vyznačením rovnovážné ceny a množství.	
Marketingová tvorba ceny – podle odhadu poptávky, podle konkurence.	Stanovení ceny na základě porovnáni cen různých prodejců.	Samostatná práce žáků – provedení průzkumu cen v obchodech, popř. dotazníkové akce.
Nákladová tvorba ceny.	Jednoduchý výpočet ceny součtem nákladů, ziskové přírážky a DPH.	

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Odlišné ceny téhož zboží - dle místa prodeje, zákazníků, období, způsobu placení.	Získat ukázky, příklady.	
Cenové praktiky - vhodný způsob prezentování ceny, balíčkové, vyrovnávací ceny.	Získat ukázky, příklady.	
Inflace - pojem, důsledky pro hodnotu peněz, pro obyvatelstvo, vliv na úrokové sazby, vklady a úvěry; valorizace.	Příklady z denního tisku.	

3. Peníze, placení

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Formy peněz - mince, bankovky, bezhotovostní vklady, cenové papíry.	Rozpoznat v ukázce bankovního výpisu, co znamenají jednotlivé položky, stav účtu, přírůstek a úbytek peněz.	Ochranné prvky bankovek. Samostatná práce - výběr nejvhodnějšího studentského účtu.
Ukládání a vybírání peněz hotově - výběrní lístek, pokladniční složenka.	Ukázky, zpracování vzorového dokumentu.	Šeky, směnky.
Placení - úhradová forma placení, inkasní forma placení, poštovní poukázky, SIPO.	Zpracování příkazu k úhradě, poštovní poukázky, povolení inkasa.	

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Přímé bankovníctví – telebanking, internet-banking, platební karty (debetní a kreditní, bezúročné období, úvěr, služby, ochrana proti zneužití), placení platební kartou na internetu.	Příklady z praxe.	Elektronická peněženka.
Cizí měny - valuty, devizy, kursovní lístky.	Práce s ukázkou kursovního lístku, určení správného valutového kursu, výpočet příslušné částky při výměně CZK a cizí měny - včetně zahrnutí poplatků.	Používání kursu deviz a kursu střed.
Cenné papíry - nominální hodnota, kurs, listinné a zaknihované. Majetkové papíry (akcie, podílové listy), dluhopisy (obligace).	Čtení v grafu udávajícím vývoj kursu cenného papíru.	Burza, Středisko cenných papírů, RM systém (česká burza cenných papírů).

4. Bankovní produkty

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Banky - centrální banka, činnosti obchodní banky.	x	
Ceny produktů na finančním trhu - úrokové sazby (pevné a pohyblivé, roční aj.), bankovní a jiné poplatky.	Výpočet měsíčních poplatků za vedení a používání bankovního účtu.	Zpracování výpočtu s použitím reálných sazebníků bank.

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Úročení – jednoduché, složené, anuitní; úročení úvěrů.	Výpočty jednoduchého, složeného, anuitního úročení, výpočet splátky úvěru.	Výpočty s pomocí webových kalkulaček.
Vklady – běžné účty, spořicí účty, termínované vklady.	Porovnání úrokových sazeb jednotlivých vkladů.	
Úvěry – účelové a neúčelové; kontokorent, osobní půjčky, kreditní karty, hypotéka.	Výběr vhodného typu úvěru pro pořízení nábytku.	Americká hypotéka.
Porovnání nabídek úvěrů – úroková sazba, RPSN, splatnost, ručení.	Výběr vhodného úvěru z tří nabídek.	Srovnání s finančním leasingem.
Poskytnutí úvěru – sjednání, úvěrové registry, podklady, zajištění úvěru.	Modelový příklad získání úvěru na bydlení.	Zpracování s pomocí nabídek na webu, výpočet splátek s pomocí webové kalkulačky.

5. Další finanční produkty

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Podílové listy – princip, výhody a nevýhody.	Ukázka vývoje kursu podílového listu.	
Stavební spoření – princip, cílová částka, státní podpora, úvěr.	Srovnání výnosu s bankovním vkladem.	Výpočet naspořené částky s pomocí webové kalkulačky.
Penzijní připojištění – princip, státní podpora, různost penzijních fondů, výplata naspořené částky, druhy penzí.	Srovnání výnosu s bankovním vkladem.	Výpočet naspořené částky s pomocí webové kalkulačky.

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Pojištění – škodová a obnosová, životní, pojištění majetku, pojištění odpovědnosti.	Výběr vhodného typu pojištění pro typické situace (ochrana domácnosti, povinné ručení, pojištění proti úrazu, cestovní pojištění)	Výpočet pojistného s pomocí webové kalkulačky.

6. Finanční plánování, ochrana spotřebitele, ochrana proti předlužení

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Fáze finančního plánu – zjištění stavu financí, stanovení cílů, vyhodnocení cílů, stanovení potřeby financí a způsobů získání.	x	<ul style="list-style-type: none"> ● Investování s nižším rizikem – vklady, stavební spoření, penzijní připojištění, životní pojištění. ● Investování s vyšším rizikem – podílové fondy, dluhopisy, akcie, majetek, podnikání.
Zajištění rizik – proti ztrátě příjmů, ztrátě majetku, proti vzniku nečekaných výdajů.	Výběr vhodného způsobu zajištění (např. pojištěním) pro každou z těchto oblastí.	
Jak řešit deficit domácího rozpočtu – zvýšení příjmů, snížení výdajů, dobré a špatné dluhy.	Rozlišování dobrých a špatných dluhů.	
Ochrana spotřebitele – práva spotřebitele, jak reklamovat.	Modelový příklad reklamace vadného zboží, např. kulmy na vlasy.	

Základní učivo	Procvičovací a výpočetní úlohy	Rozšiřující učivo a úlohy
Předlužení - jak se vyvarovat předlužení, způsoby vymáhání dluhů, osobní bankrot.	Typové příklady z praxe.	

Bližší představu o učivu, vhodných úlohách atd. můžete nalézt např. v publikaci vydávané NÚOV - Finanční gramotnost - úlohy a metodika z roku 2009. Tato publikace byla rozesílána na střední školy a je rovněž možné si ji stáhnout z webových stránek www.nuov.cz.

on-line zdroj***Poznámky:***

